

Motion till riksdagen
2024/25:3402

av Vasiliki Tsouplaki m.fl. (V)

med anledning av prop. 2024/25:154
Partipolitiska lotterier

1 Innehållsförteckning

1	Innehållsförteckning.....	1
2	Förslag till riksdagsbeslut	1
3	Regeringens förslag	2
4	Vänsterpartiets ståndpunkt.....	2
4.1	Inledning.....	2
4.2	Undantag från villkorslättnader.....	3
4.3	Informationskrav	5

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen avslår samtliga förslag i proposition 2024/25:154 Partipolitiska lotterier.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på hur information om licenshavare vid försäljning och marknadsföring av alla typer av spel och lotterier kan stärkas, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

3 Regeringens förslag

Regeringen föreslår i proposition 2024/25:154 Partipolitiska lotterier ändringar i lagstiftningen som innebär förändrade villkor för partipolitiska lotterier. Licenshavare för partipolitiska lotterier ska enligt förslaget inte längre omfattas av det undantag från spelskatt, kreditförbud och bonusbegränsning som gäller för andra allmännyttiga organisationer. I propositionen föreslås också ett särskilt informationskrav mot partipolitiska lotterier, som innebär att organisationsnamn och eventuell partisymbol ska framgå tydligt på lotten eller i samband med försäljningen och marknadsföringen av dessa lotterier.

Partipolitiska lotterier definieras i propositionen som ett lotteri som tillhandahålls av en licenshavare som enligt sina stadgar är, eller har till syfte att främja, ett parti som har rätt till partistöd – eller en sidoorganisation till ett sådant parti.

I utredningsdirektiven för utredningen om partipolitiska lotterier anfördes som skäl att värna allmänhetens förtroende för de politiska partierna och spelmarknaden. I utredningen lyftes dock fram att belägg saknas för att nuvarande ordning skulle påverka allmänhetens förtroende negativt. De andra skälen som huvudsakligen förs fram i såväl utredning som proposition är att ta bort omotiverade villkorslättnader för politiska partier samt säkerställa att konsumenter känner till när ett lottköp kan medföra stöd till ett politiskt parti.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2026.

4 Vänsterpartiets ståndpunkt

4.1 Inledning

För Vänsterpartiet är det en central demokratifråga att våra civilsamhällesorganisationer har goda villkor att verka i. Genom att engagera människor i allt från idrott till miljöfrågor och stödverksamheter för olika grupper bidrar ideella organisationer och föreningar till samhällsnyttan.

Genom att erbjuda fritidssysselsättning och tillgång till kultur och natur ger man människor i hela landet möjligheter till ett rikare liv. Men civilsamhället tillhandahåller också mötesplatser för samhällsförändring. Här finns rum för idéer att växa fram, brytas mot varandra och ibland ta form som politiska partier, som har en nyckelfunktion i vår demokrati.

Demokratin är som starkast när det politiska engagemanget bland människor är högt. För att det ska vara möjligt behöver civilsamhället goda förutsättningar att bedriva sin verksamhet. Viktiga utgångspunkter är att civilsamhället har utrymme att agera fritt och demokratiskt. Civilsamhället behöver också ha goda möjligheter att finansiera sin verksamhet.

Så ser det dessvärre inte ut i dag. Även om det ideella engagemanget i Sverige är fortsatt högt har stora delar av civilsamhället, inte minst många politiska partier, i många år lidit av sjunkande medlemstal. Allt färre vill ta på sig ett förtroendeuppdrag i facket eller ställa upp på sin fritid för idrottsföreningen.

Under innevarande mandatperiod har Tidöregeringen inte gjort saken lättare. Tvärtom bedrivs en kulturpolitik som genom ekonomiska regleringar i kombination med auktoritär symbolpolitik hotar rum för idédebatt och civilsamhällets möjligheter att verka fritt. Delar av civilsamhället blir av med sitt föreningsstöd, samtidigt som kriterierna skärps. Små idétidsskrifter blir av med sitt mediestöd när reglerna görs om och studieförbunden utsätts för kraftiga nedskärningar i kombination med ökad kontroll.

Vänsterpartiet ser förslagen som anförs i propositionen som ytterligare inskränkningar av civilsamhällets möjlighet till självfinansiering och att verka i politisk opposition. Vi menar att det är både olyckligt och omotiverat att undanta partipolitiska organisationer från gruppen allmännyttiga organisationer, och att denna separation i sig riskerar att få allvarliga konsekvenser för övriga civilsamhället. Vi menar att regeringens omsorg om konsumentperspektivet är falsk, och vi föreslår i stället åtgärder som på riktigt har konsumentens bästa för ögonen.

4.2 Undantag från villkorslättnader

Som merparten av remissinstanserna konstaterar innebär regeringens förslag en riktad lagstiftning mot Socialdemokraterna och mot partiets möjligheter att finansiera sin verksamhet. Enbart två partier som omfattas av förslagets definition bedriver lotterier: Socialdemokraterna och Moderaterna. Moderaternas intäkter från dessa lotterier uppgår dock till mindre än 1 procent av partiets totala inkomster, medan motsvarande siffra för Socialdemokraterna är 14 procent. Även för ungdomsförbundet SSU är överskottet från lotteriet en viktig inkomst.

De skäl som angetts för lagstiftningen saknar grund och kan därmed inte ses som legitima. Som utredaren själv konstaterar finns inga belägg för att allmänhetens förtroende för partierna och spelmarknaden skulle vara hotat av rådande ordning, vilket var det ursprungliga skälet till förslagen. Det betyder inte att spelmarknaden är problemfri. Konsumentverket har fått in många klagomål kopplade till telefonförsäljning av lotter, företrädesvis från andra organisationer än Socialdemokraterna, men som använt sig av samma bolag. För att gå till botten med detta problem har Vänsterpartiet föreslagit förbud mot telefonförsäljning. Att samtliga Tidöpartier sagt nej till detta visar tydligt att man inte har konsumentens bästa för ögonen. Detta bekräftas av att organisationen Sveriges Konsumenter i år blev av med sitt föreningsstöd efter år av neddragningar.

Det andra skälet som angetts, att ta bort ”omotiverade villkorslättnader” för politiska partier, syftar på att politiska partier som uppbär partistöd inte har samma behov som andra allmännyttiga organisationer av ytterligare inkomster. Detta bortser dock helt från

att många andra allmännyttiga organisationer också uppbär olika former av offentliga stöd.

Den 28 april 2023 sa Tobias Andersson (SD), ordförande i näringsutskottet och företrädare för regeringsunderlaget, till Dagens Nyheter att syftet med lagändringarna var att ”dra åt kranen med finansiering till Socialdemokraterna” och göra förstamajtågen kortare. Med stöd i det ovannämnda finns det alltså goda skäl att anta att detta är regeringens egentliga syfte med propositionens förslag.

Politik med syfte att förstöra för en politisk motståndare finner man vanligtvis i länder som inte brukar betraktas som demokratier. Juridiska fakulteten vid Uppsala universitet menar i sitt remissvar att förslagen kan innebära ett ingrepp i föreningsfriheten, eftersom det i praktiken riktas mot ett enskilt partis möjlighet att finansiera sin verksamhet. Stiftelsen Centrum för rättvisa, en gång grundad av justitieminister Gunnar Strömmer (M), instämmer och lyfter i sitt remissvar fram att Europadomstolen utfärdat sanktioner för brott mot föreningsrätten i liknande fall.

Att lagförslaget ensidigt är riktat mot Socialdemokraterna är dock inte det enda problemet. Vänsterpartiet ser dessutom en stor risk att lagförslaget kan få allvarliga konsekvenser för det övriga civilsamhället. Flera remissinstanser framhåller i sina remissvar att förslagen kan komma att föranleda granskning av EU-kommissionen, med risk för att även de övriga allmännyttiga organisationerna förlorar sina lagstadgade villkorslättnader i spelregleringen. Detta skulle vara förödande för de allmännyttiga organisationernas finansiering.

De allmännyttiga lotteriernas intresseorganisation Svalo har 19 medlemslotterier vars överskott går ut till organisationer som Bröstcancerfonden, IOGT-NTO/Miljonlotteriet, PRO och Tranås AIF Hockey. I sitt remissvar skriver Svalo att förslagen om slopade villkorslättnader gällande spelskatt, kreditförbud och bonusbegränsning skulle innebära ett bortfall på 80 procent av lotteriintäkterna om de även skulle tillämpas på övriga civilsamhällesorganisationer.

Oaktat EU:s eventuella synpunkter anser Vänsterpartiet att det är en farlig väg att gå att införa särlagstiftning för delar av de allmännyttiga organisationerna och öppna för fler undantag. Denna syn delas av Svalo som kritiserar intentionen att bryta ut och ställa olika typer av allmännyttiga organisationer mot varandra, ”baserat på organisationens syfte”. Svalo menar vidare att ”denna typ av uppdelning [...] skapar oro inom civilsamhället gällande vilka organisationer som framöver riskerar att även deras syfte eller övrig finansiering ska omöjliggöra framtida lotterilicenser” (Svalos remissvar).

Vänsterpartiet anser att politiska partier i allra högsta grad är nyttiga för allmänheten och att det vore både olyckligt och omotiverat att särbehandla dem i lagstiftningen. Tvärtom väcker det enbart frågor om vilken grupp som står näst på tur att drabbas av regeringens ogillande. Det är Vänsterpartiets bestämda uppfattning att samma goda villkor i spelregleringen ska gälla för alla allmännyttiga organisationer.

Riksdagen bör avslå samtliga lagförslag i proposition 2024/25:154 Partipolitiska lotterier. Detta bör riksdagen besluta.

4.3 Informationskrav

I propositionen tar regeringen även upp frågan om informationskrav för partipolitiska lotterier. Man föreslår ändringar i lagstiftningen som innebär att organisationsnamn och eventuell partisymbol ska framgå tydligt på lotten eller i samband med försäljningen

och i marknadsföringen av partipolitiska lotterier. Som skäl anges att konsumenter har ett befogat intresse av att få information när lotteriköp kan stödja partipolitisk verksamhet. Man menar också att konsumenter kan förväntas bli mer upprörda av att först i efterhand få reda på att de genom sitt lottköp gett stöd till ett politiskt parti som de inte står bakom, i stället för till andra allmännyttiga ändamål.

Vänsterpartiet är positiva i grunden till tydligare information till konsumenter om vart pengarna för deras köp går. Vi menar dock att detta gäller oavsett om det specifika köpet gynnar ett politiskt parti, en idrottsklubb, ett trossamfund eller en kommersiell ägare.

Vänsterpartiet står upp för en politik som har både civilsamhällets och konsumentens bästa i fokus. En sådan politik riktar inte ensidigt krav mot den ur både konsument- och folkhälsosynpunkt harmlösa del av spelmarknaden som upptas av de partipolitiska lotterierna.

Regeringen bör återkomma med förslag på hur information om licenshavare vid försäljning och marknadsföring av alla typer av spel och lotterier kan stärkas. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Vasiliki Tsouplaki (V)

Nadja Awad (V)

Andreas Lennkvist Manriquez (V)

Daniel Riazat (V)

Malcolm Momodou Jallow (V)

Isabell Mixter (V)

Ciczie Weidby (V)